

SZERKESZTŐSÉG
ÉS KIADÓHIVATAL: ORADEA
Piața Mihai Viteazul
(Nagyipiac-tér) No. 11/a

TELEFON: 670.

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:

Egész évre . . . 160 Lei
Fél évre . . . 80 „
Negyed évre 40 „
Egyes példány 3 Lei
Megjelenik minden pénteken.

I. évf. 2. szám.

5689. Elul 29.

1929. október 4.

NEPÜNŰK

UNSER VOLK

עמנו

ZSIDÓ HETILAP

5690. תרצ

Rejtélyes árnyak suhannak a fekete hajón. Tavaly még rajta voltak sokan, ma már eltűntek róla, eltűntek és nincsenek többé. Az idő mély és határtalan tengerén eljött ismét az új év hajója, új szám leng zászlaján, de sokan nincsenek immár fedélzetén. Lenyomatottak a sötét vizekbe. Israel Istene megítkította sorainkat. Sokan a természetes sors akaratából, számosan az emberi gonoszság mártirjaiként. Legjobbaink közül dőltek ki sokan. Tölgyek dőltek ki fejlődésük delén, fiatalok évadján aratott a kérlelhetetlen halál.

Vessünk számot! Mi megmaradtunk, megtettük-e kötelességünket? Mit viszünk magunkkal? Mit akarunk tenni az élet új időszakában? Akik a nemtörődömség kényelmes párnáján szenderegnek, ne aludjanak tovább, abban bizakodván, hogy nem borul be fölöttük az ég és nem villog a határ, ha ők jól alusznak. Mi, kiakarunk vergődni a bűnös tételestől, mi érezni tudjuk a zsidóság örömét és fájdalmát, érverésének lüktetését. Mi érezzük és tudjuk, hogy a zsidóságért és zsidóságunkért tenni kell valamit, áldozni kell érte.

Minden zsidónak ebben az országban össze kell fogni, mert a szellemi és erkölcsi összefogás láncában lesz erőnk, hogy hivatásunkat, vallásunkat és szellemi értékeinket megőrizhessük időtlen-időkig.

Most az év fordulásán újból ismételjük, amit százszor elmondottunk már. Az örökkévalóság etikáját és filozófiáját ha negligáljuk, még nem lettünk modernek. Nincs zsidó konzerváló erő — még a cionizmus keretében sem, — mely ne a tételes szinai törvényeken alapuljon. A regeneráció a mi eszményjegyében valósulhat tette. A zsidóság nekünk a Tannál kezdődik és az irodalom és tudás bármilyen magassága felé ivelődjék is, természetszerűen oda kell visszahajolnia.

Most szent Ros-Hasonoh napja előtt nyújtunk egymásnak testvérkezet. Halálos bűn volna most, a hányattatás és keservek időszakában a megbánások idején minden testvérharc, bűn volna a nembánomság, hitszegés volna a gyávaság.

Szent kötelességeink vannak az új esztendőben, tegyük meg azokat és kérjük a Sorstól, hogy szép álmunk mind valósággá legyenek.

Uno-sanetókef . . . Ki marad le az új év hajójáról, ki megy új boldog rév felé? Mit viszünk magunkkal? Ki él és ki hal, ki szenved és ki lesz boldoggá? Az idő méhe rejti mindezt magában. . . .

* *

Legyen ez az esztendő a jónak és boldogságnak ideje mindnyájunk számára.

Az elmúlt év több szomorú mint kedvező eseményekben bővelkedett a zsidóságra nézve. Hiszen a mi népünket évezredek során sohasem kényeztette el a sors. Nekünk

2000 esztendő óta, csaknem minden év rossz volt és áhitattal és szorongással vártuk, hogy az új, az eljövendő jobb legyen. A lemondással teli őszi-nap hangulatát a felzokogó remény napsugarassága hallelujázza fel — hogy azután a történések letöröljék a csillogó remények aranyporát. Így megy ez már keserves évszázadok óta. Fanatikus szent rajongó hit és heróikus önfeláldozás a Kiddus Hasémért. . . .

Talán soroljuk fel magunknak a múlt év eseményeit? Itt benn az országban a zsidóság helyzete, lényegében nem változott. A múlt év őszi megbukott a régi kormány és a decemberi választások új kormányt juttatott az ország kormányrudjához. Sok jót vártunk az új rezsimtől. Hiszen négy, zsidó-programmal megválasztott képviselőnk ül a parlamentben, hogy szót emeljen érdekünkben minden velünk történő igazságtalanság konstatálásakor. De hiszen le sem kellene menjenek a parlament szöszékéről, ha elmondanák összes panaszainkat. Rengeteg a panasz, és sok a sérelem mely ért bennünket. Gondoljunk csak a kultusztörvényjavaslatra. Olyat akart, a velünk szimpatizáló kormány megtenni, amire a zsidóságnak semmi szüksége nem volt. És az itt élő békés orthodoxia békéjét az ország északi részét benépesítő chaszidikus elem meg akarta bontani. A legraffináltabb eszközök igénybe vételével. Szomorú, hogy a múlt évi események regisztrálásakor meg kell fájdalommal emlékezzünk erről a furcsa, csunya és a zsidóság lényegétől távoleső visszavonásról. Talán a „félelmes napok“ áhitatos hangulata jobb belátásra bírja majd chassid testvéreinket is, és az elkövetkezendő esztendő a békés nyugalom és testvériesség éve lesz.

Az ország zsidógyűlöelő rétege elég nyugodtan viselkedett, atrocitások csak az utóbbi hetekben fordultak elő, a Regát és Bukovina egyes helyein és a vasutakon. Remélhetjük-e vajjon, hogy a kormány erélyén meg fog törni a rendbontók, országnak ártó cselekvése vagy nem? Nem akarjuk az ünnepi hangulatok áhitatát zavarni, ezért hinnünk kell azt, hogy jobb lesz és biznunk kell abban, AKI nem hagyott bennünket el még soha. Fájdalom az iskolák kérdésében is sok-sok sérelem ért bennünket. A magasabb iskolák kapui zárva vannak a tanulmánygyó ifjuság előtt. A tanulási nyelv sérelme sem elimináltatott, ifjuságunk szenved és az új éra ezen a téren nagyon kevés jóval biztat és eddig kevés jót alkotott. Amit tett, azt is inkább ígéretet alakjában tette.

A romániai zsidóság gazdasági helyzete is erősen romlott az utóbbi évben. Az elszegényedési folyamat erősödött. Az ipar helyzete nagyon nehéz, a kereskedelem szintén. Napról-napra újabb existenciák roppannak össze, nem bírják az iramot tartani a súlyos gazdasági viszonyok között. Pedig a zsidó zsidó mivoltunkat elviselhetőségét

az anyagi rendezettség szokta pillanatokra enyhíteni. Sajnos, a városi lakosság elhelyezkedési lehetősége a sok béklyozó kormányintézkedés folytán épen oly nehéz, mint a falu zsidajáé. A rengeteg adó, a súlyos kamatok, a drága megélhetés sújtja az egész ország lakosságát és a zsidó polgárság helyzetét ez teszi a legnehezebbé.

Hisszük, hogy a jövő esztendő jobb lesz ezen a téren is. A nagyvilágban künn a földteke többi részein a zsidóság helyzete szintén súlyos. A nyugati államok zsidóságának helyzete türehető. De a keleti zsidóságnak nagyon nehéz napokat kell átélni. A lengyelországi zsidóságban ugyanolyan pauperizálódási folyamat zajlik le, mint itt nálunk és ott sem lehet megakadályozni emberi erővel. A zsidó nép hallatlan erős vitalitása remélhetőleg ezeket a nehézségeket át fogja hidalni. Egyedül az vigasztaló, hogy a világ zsidóságának összetartása napról-napra erősebb. A lezajlott cionista világkongresszus, a Jewish Agency kibővítése, az Aguda konferenciája az összetartás szellemét és egymás segítségének gondolatát feltartóztatlanul viszi előre. Az, hogy Wien-ben röviddel ezelőtt 200 rabbi gyűlt össze, ha nekünk fájdalmas határozatot is hozott, hogy nem vesz részt a Jewish Agency működésében, mégis az élet jele, hiszen ezt is a mi népi mozgalmunk irritálta ki, hogy a zsidóságnak ez a szervezetlen és quazi szervezhetetlen része is öntudatra ébred és mondja már: Im én ani li, mi li. . . .

A palesztinai gyászos esemény a múlt év legfájdalmasabb emléke. Frissen sajog még a seb, mely belénk nyilalt. Százharminc zsidó mártír, kiknek nem kellett volna meghalni. De az emberi gonoszság határtalan, az angolok palesztinai hivatalnokainak perfidiája és az arab fanatizmus összefogott — hogy öljön ártatlan lelkeket és megingatni igyekezett legszentebb reményeinkben. Hát nem akarják a világ népei, hogy legyen egy tenyérnyi föld ezen a sáros földteken, hol nyugodtan álomra hajthatjuk fejünket? Hát Kfar Jeladim pogromárvái, kik Ukrajna poklából jöttek el apátlanul-anyátlanul, azok sehol sem élhetnek? Hát mit vétettek ezek az ártatlan gyermeklelkek, hogy nekik az élethez való jogát is el akarják orozni? Ökölbe szorul a kéz és üvölt a szív a fájdalomtól. Sem-Jiszboréch mikor lesz már ennek vége? Hát meddig hagyod így szenvedni népedet? Tizenöt milliónyin vagyunk ezernyolcszáz millió ember közt. S csak mi vagyunk a száka, csak mi nem férünk el ebben a siralomvölgyben? Micsoda retentő fátum nehezedik népünkre, mi a vétke, hogy vérenek szüntelenül omolni kell évezredek óta? Ma itt, holnap amott, mind mártír, mind áldozatos szolgálja Istennek és népének. Mit ér népünk vele, ha egy fia a népek között a dicsőség és hatalom legmagasabb fokára lendül, ha a nép, a sorsüldözött népmilliók örökké a szenvedések golgotáját járják.

A magunkbaterés órái jönnek. Ami el-

mult, az fájdalmas, gondteli és szomorú volt. Küzdelem az életért, a megélhetésért, a jobb és szebb jövőért. Mi most élő nemzedék, a a jövő, generációnak, gyermekeinknek egy napsugarasabb életet akarunk adni. Mikor tér már belátásra az Isten képmására teremtett ember, hogy a legnagyobb biblikus szavakat megtartja? A »Ne ölj!« — mikor lesz már ige, mely Népszövetség és börtönök nélkül is belegyökerezék a lelkekbe? És hol a felebaráti szeretet? Mikor lesz már a geuló, mely megváltja népünket az exilium nagy szenvedéseitől?

Alázattal meghajtjuk fejünket Előtled. Bűnbánattal szívünkben lépjük át Házad küszöbét. Bűnösök voltunk, de szenvedtünk is nagyon. Ribono-sel-Olám, Egek Ura, tekints le ránk, fordítsd már sorsunk ingáját jobbra, hogy nyugodtan élhessünk, hogy nyugodtan dolgozhassunk, hogy szegényeinket elláthassuk, gondoldj néped árváira és elhagyottjaira, gondoldj megszentelt földedre, ahol a Kinyilatkoztatást adtad. Nézz le ránk, segíts felépíteni a mi lerongyolt életünket, sivárrá tett, vérrel ázott ősi honunkat, leborulunk előtted és melleszve sirjuk fájdalmunkban; a szebb és jobb jövőben való tántoríthatatlan hitünkben:

Ovinu málkénu p'szách saaré somájim litfiloszénu! . . . .

Ben Eleázár.

Vallomás.

Chaim Tartakovertól.

(Chaim Tartakover, a palesztinai zsidó munkáspártok vezéralakja igen nagyjelentőségű nyilatkozatot adott egyik munkatársunknak. — Chaim Tartakover, mint a zsidó konstruktív szocializmus avatott művelője vallomást tesz a Tóra-szocializmusa mellett és ez fényes bizonyossága annak, hogy a cionizmus minden felelős tényezője eiválaszthatatlannak tarja a mózesi nagy szociális törvényeket az igazi konstruktív Palesztina-munkától.)

minden zsidó, aki hangos pártjelszavak befolyása alatt nem áll és aki az emberi természetéről és társadalmi problémákról előítéletmentesen gondolkodni tud, előre tudhatta, hogy a történelmi zsidó nép újjászületése nem lehetséges anélkül, hogy a zsidó vallás mint hit és befejezett életforma meg ne valósuljon. A nemzeti reneszánsz mint a multban, a jövőben is életszükségletnek fogja tartani, hogy atyáink országában egy új és társadalom-nemzetgazdaságilag szorosan összefüggő központ teremtesék meg, mert egy ilyen centrum nélkül a nemzeti újjászületés el sem képzelhető.

De érthető egyébként, hogy országunknak gazdasági és társadalmi felépítéséből következő mérhetetlen áldozat folytán a szellemi nacionalizmus mint öncél elvész a szem elől. És éppen ez lehet az oka annak is, hogy a Palesztinai-építés jelenlegi nemzeti szerve, a cionista szervezet ezekben a nehéz időkben annak szellemi eredetére és céljára nem gondolhatott. De az őseréjű életszükségletek, — miként a vallási élet igénylése, — jogait nem fogja soha feladni.

Népünk széles rétegei, — melyekhez magam is tartozom és melyek különböző oknál fogva nem élnek többé a vallási tételeknek megfelelő életet, — de legmélyebb bensőjükben mégis vallásos életre vágyakoznak és abban a hitben élnek, hogy Palesztinával együtt a vallás is újjászületik, — mind figyelik, mi történik Palesztinában. — És mert látják, hogy a modern cionizmus által teremtett „jischuw“ külsőleg nem viseli nyomát annak az általunk átélte, vagy vágyott vallásos életnek valósággal kétségbe kerülnek az új Palesztinával szemben. Ezek a tömegek türelmetlenek, nem veszik észre, hogy mi megy végbe a „jischuw“ zsidó lelkeknek legmélyén. De lassanként mégis megmutatkoznak Erecz Israel vallásos reneszánszának illatos színes virágai. . . .

Mindenekelőtt a héber iskolák. Még a kívülálló is észreveszi, hogy a vallásos cionista iskola (a Mizrachi iskolák) megnyeri a szülők szívét Erecz Israelben. — És ez a folyamat még tovább fog fejlődni, feltéve, ha a Mizrachi fog érteni ahhoz, hogyan kell az iskolák típusát tökéletesíteni. — Ugy gondolom, ha sikerülni fog az iskolák növendékeiben az alkotó munka iránti szeretetet valósággá tenni, akkor nem is kétséges, hogy a nép széles rétegei ezeket a vallásos nemzeti iskolákat fogják előnybe részesíteni, mert népünk a nagy szellemi multjáról soha nem mond le. — Csak konvencionális hazugság az, — amelyet a mi cionista köre-

Dr. Lázár Aurel, Dr Fischer Tivadar és Dr. Fischer József üdvözlétei:

Lapunk kedvező fogadtatását dokumentálják az alanti üdvözlések melyeket szerkesztőségünk e hét folyamán kapott:

Dr. Lazar Aurel kam. alelnök és Oradea városi tanácsának elnöke:

A mai társadalom, — amelyből a jövő fogamzik meg, nemcsak gazdasági krízissel, de ami ennél sokkal fontosabb, — vallási krízissel is küzdök.

A vallás, az ezen alapuló erkölcsi felfogás, hiányzik a mai társadalomból, hiányzik oly értelemben, hogy az legyen az általános vezető-irányzat. Vannak természetesen egyes örvedetes társadalmi akciók, amely a vallás erejét és tiszteletét óhajtják helyre állítani.

Üdvözlöm az új lapot, mely ezen társadalmi akciók közé tartozik.

A vallási türelmesség megszünteti a harcot az egyes vallások és felekezetek közt, — amelyek egyformán elősegítik az emberiség felvilágosítását és az erkölcsük megjavulását és megerősítését.

A vallás a szeretetet hirdeti, amely legerősebb pillére a társadalomnak.

Üdvözlöm a „Népünk“ szerkesztőségét s kívánok nagy sikert a vallás-erkölcsi munkához, mely a zsidó nemzeti eszme előre vitelének szolgálatában áll.

Dr. Lázár Aurél.

Dr. Fischer Tivadar kam. képviselő a Zs. N. Sz. diszelnöke:

A tradíciókban hű, vagy közelálló zsidóság képezi azt a nagy erőközpontot, amely a zsidó nép

ink terjesztenek maguk között, — hogy az új a réginek ellensége volna és hogy ez a két tényező nem tudna harmonikusan egyesülni egymással. Az az érzésem, hogy Erecz Israel haladó elemei, és — ez alatt elsősorban a zsidó munkásokat értem, — ezeket az iskolákat fogják elsősorban támogatni, de elengedhetetlen feltétel, hogy ezek a nemzeti-vallásos iskolák növendékeiket a munka szeretetének szellemében fogják nevelni. És akkor el fog jönni az a régen vágyott nap, hogy Palesztinában egy-egy iskolatypus alakul ki, amely az ország új nemzedékének akaratát fogja visszatükrözni.

De nem csak Erecz Israel iskoláiban, de az ország életében is jelentkezik már a vallásosság-nak e hatalmas áradata és már látunk változásokat a javulás felé. A természetesen megnyilvánuló vallási igény mellett, amely minden embernél, — de különösen a zsidónál, mint a történelmi vallásos nemzet fiánál, — még két tényező van döntő befolyással az eddigi gondolkodás megváltozásában, nevezetesen:

1.) A cionizmus a történelmi zsidóság megtartásának biztosítására törekszik, kényszerítve érzi tehát magát: . . . „a gyermekek szívét atyáikhoz visszatéríteni“ . . . a zsidó gyermekeknek a népét és a szellemét előtte kedvessé

jövőjének kialakulására döntő kihatással van. Ezeket az erőket azonban működésbe kell hozni és megfelelően kiaknázni, hogy hatásuk legyen. Ez a munka a most induló „Népünk“-re vár, amely a zsidó mult tradícióinak konzerválásából lendítő energiát kell kitermelnie a zsidó jövő számára, amely zsidó jövő középpontjában a zsidó állam gyors és egészséges alapon való felépítése áll. A vallásos zsidó tömegek egységes és fokozott részvétele nélkül Erecz Jisráél nem lehet felépíteni, ezt kell hirdetni minden sorával a „Népünk“-nek, de ugyanakkor fel kell világosítania ezeket a tömegeket arról is, hogy a „Jisuv Erec Jisráél“ kötelezettsége megelőzi a Tóra összes egyéb parancsait, aminek a konzekvenciáit mindenkinek le kell vonnia, aki vallásos zsidónak tartja magát.

Dr. Fischer Tivadar

Dr. Fischer József kam. képviselő és a Zs. N. Sz. elnöke:

Örömmel üdvözlöm a Mizrachi hetilapját a „Népünk“-et, amely régóta érzett hiányt van hivatva pótolni. Nagy és fontos feladat hárul erre az új sajtóorganumra. A felvilágosítás szavával meg kell győznie a vallásos tömegeket arról, hogy ma minden zsidónak csak egy szent kötelessége van: Erecz Jisráél mielőbbi felépítését minden erejével és tudásával előmozdítani. Ha ez sikerülni fog, amihez minden remény megvan, a „Népünk“ betöltötte hivatását.

Dr. Fischer József.

tenni. Egyedül cionista nézettel még nem lehet zsidó nemzedéket nevelni és ez az érzésük a zsidó szülőknek különösen akkor, ha saját ifjuságuknak életformáját gyermekeikkel hasonlítják össze. Sokan már nem, vagy még nem rendelkeznek avval az erővel, hogy visszatérjenek és éppen ezért érzik a szükségességet annak, hogy gyermekeiket egészen zsidó, minden tekintetben zsidó iskolára bizzák.

2.) Az új héber iskola ugyyszólván semmiféle kapcsolatott nem tart fenn az őszidó kultúrával és nincs meg a kapcsolata a modernelőtti nacionalizmus korszakával sem. Amíg más nemzetek őszintén gondolnak arra, hogy multjuk szellemi kincseit a feltörekvő új nemzedéknek átadják, addig mi, a Biblia igazi népe, amely fenállását és mai létezését a régi zsidó kultúra erejének köszönheti, multunk óriási kulturkincsének hátat fordítsunk?

És ebben az értelemben a vallásos zsidóság a haladókkal ellentétben van. Vallási adottságukból, — és én hozzátesszem, őszintős nemzeti motívumokból, — csakis a vallásos zsidóknál van meg az ősi kultúra döntő értékecsülése. . . .

(Fordította: Armoni.)

Fuchs Benjamin oradeai főrabbi

hatalmas erecz-jisráéli gyászbeszéde szlichosz első napján.

Mint ismeretes, az oradeai orth. hitközség a közelmultban - Erev rosch-chódes elukor - a szomorú palesztinai események miatt gyászistentiszteletet tartott, ugyanakkor a felnöttek részére a súlyos gyász jeléül böjtölést rendelt el a rabbinátus.

A hitközség főrabbija akkor nem szólhatott hieveihez, mert külföldön tartózkodott. A legelső alkalmat, a szlichoszi ájtatoskodás idejét használta föl Fuchs főrabbi, hogy a palesztinai eseményekkel kapcsolatban hieveinek — beli ájon hora — nagy táborát a gyászos csapás horderejével megismertesse. Mindenkit lenyűgöző profeciás erejű hatalmas szónoklatával Fuchs főrabbi a mózesi Tan szempontjából vázolta szivettépő ecseteléssel a Tóra és a zsidó nemzet e *harmadik-chorbán-ját*. Profétáink csak két chorban ismertettek velünk, mert „bochaj-szivke“ — e kétszeres kifejezése a zsidó nép nemzeti gyászának, csupán a kétszeri chorbarra mutat. Így a vigasz szava; „Nachmi-nachmi ami“ szintén csak a két kimagasló nemzeti gyász utáni vigasztalódást jelképezi. De a harmadik gyásztól — mert ez volt az Av hó 9-ét követő szomorú erecz-jisráéli események megannyi a zsidóságot és thoráját ért vandál, arab ortvátadások tervszerű együttese - ugymond - nem tudtak nagy elődeink. Az *élő széferthóránkra*, a *chebróni reménységünkre* törtek ezek és vadállatot megcsufoló vérszomjukat az ártatlan ifjutudósok lemészárlásával csillapították.

És „hakojl koj Jakob“, tudjátok-e - ugymond -

miért oly nagyon keserű nekünk e nemzeti csapás? mert „hakojl Jakob“ Jakob zokogó hangja egyöntetűen átérzi, hogy ez „jedé Észov“, hogy a kormányzat keze nagyon hozzájárult a szomorú eseményekhez azzal, hogy nem emelte fel idejében erőteljesen hatalmas kezét, hogy csirájában elfojtsa a vad indulatok kirobbanását.

Ha van egy kis vigaszunk, azt abban kell látnunk, hogy nagy tudósainktól beérkezett jelentések szerint, a mi derék chalucaink életük teljes feláldozásával küzdöttek mint a Chasmonai elődeik, saját testükkel és fegyverükkel védték meg a jeruzsálemi jisuvot, a nagyobb városok, falvak valamint a telepék zsidó lakosait. E chalucok azok, akikről erecz-jisráéli nagyjaink így rabbi Chajim Sonnenfeld is a csodálattal dicséror és a szeretetet hangján emlékezik meg.

A hajnali szlichosz ezernyi ájtatos hallgatói sirva hallgatták végig Fuchs főrabbi magasszárnyalású tiszta lélekből fakadó gyászbeszédét, melynek befejezése előtt az egész templomi gyülekezet a nagy nemzeti gyász jeléül, pillanatra a földre ült.

E nagyszabású manifesztáció után remélhető hogy Oradea zsidósága több szeretettel, nagyobb odaadással fogja az erecz-jisráéli országépítő munka ügyét szolgálni. Ezzel kapcsolatban közöljük hogy a nagy ünnepek alkalmával a nagyváradi orth. Zsidó Hitk. és Hager I. vizsnici rabbi a palesztinai özvegyek, árvák és kárt szenvedettek részére történő adakozásra hívták fel az erdélyi vallásos zsidóságot.

HIREK.

Felelős szerkesztő: WASSERSTROM SÁNDOR.

A „Népünk“ cikkeinek utányomását csakis a forrás megjelölésével engedjük meg.

Naptár 5689.

Péntek: Elul 29, okt. 4.

Szombat: Tisri 1, okt. 5.

Szombat bejövetele:

üzlet bezárás 5.50

gyertyagyújtás 6.—

Istentisztelet kezdete 6.05

Szombat kimenetele 70.5

AZ ORADEAI FŐKANTOR IMARENDJE:

Rosch-Hásonó 1-ső nap: Ujvárosi nagytemplom.

2-ik „Váraljai nagytemplom.

HITSZÓNOKLATOK:

Rosch-Hásonó 2-ik napján az Ujvárosi nagytemplomban: Fuchs Benjámin főrabbi.

Uj szárnyasvágóház Nagyváradon.

A nagyváradai orth. izr. hitközség nagy áldozatok árán a modern technika figyelembevételével esztétika és egészségügyi valamint a nagy közönség kényelmének szem előtt tartásával új szárnyas vágóházat épített, melyet a napokban fog a hatósági felülvizsgálatok megtörténte után a nyilvánosság rendelkezésére bocsájtani.

Az épület beosztása egy fogadó hall 60 m.² területtel, melyből a pénztárak és metszők szobái valamint a 150 m.²-es nagyvágóterem közelíthető meg. A szárnyasok vágása úgy történik, hogy a metszők a fülkéikből négy helyen eszközlik a vágást és a levágott jóságok a vérvályuknál transportörök útján továbbítatnak és a vályuk végén levágott állapotban átvehetők. Az átvett jóságok a kijárat hallban kezelés alá vehetők és a husvizsgálat az ugyanott megközelíthető külön termekben tartozkodó husvizsgálók által körsérg szempontról bevizsgálás alá vétetnek. A közönség ezen kijárat hallból vagy távozik vagy a közvetlen szomszédos fosztóhelyiséget veheti igénybe hol a jóságok tollfosztás végett a rendelkezésre álló nagy személyzet által átvétetnek és vissza adatnak.

Az összes termekben és helyiségekben fűtésről világításról valamint vízvezetékéről továbbá nagy számú vízcsapok útján az állandó tisztántartásról külön gond fordított. A belsősegek padozatai elsősorú keramitlapok, az oldalfalazatok elsősorú fanyelapokkal menyezeti terjedőleg borítottak. Az összes ajtók, ablakok fehér emajl mázolások.

A befogadó képessége egy ezer személy és üzemi képessége óránként ezer aprómarha.

A nagy közönség érdeklődő nagyrésze már is teljes meglepéssel szemlélte az előrehaladott és immár kész munkálatot és bizvást remélik, hogy országszerte híressé válik a hitközség eme intézménye, melynek párja ez idő szerint a legnagyobb kulturvárosokban sem található.

A zsidó egyházak közvetlenül fogják kapni a segélyt az államtól. A kormány tudvalevőleg tíz millió leit állapított meg a zsidó hitközségek lelkesi illetményeink a kiegészítésre. Ezt az összeget szétosztás végett idáig a zsidó központi irodák kapták. Tekintettel azonban, a vitákra, melyek a kiutalás e módja miatt támadtak s arra az ostromra, melyet ebben az ügyben több oldalról a kultuszminisztérium ellen indítottak, a miniszter most elhatározta, hogy nem vesződik tovább a vita anyagával, hanem az államsegélyt ezentul a központi irodák helyett közvetlenül az egyes hitközségeknek fogja kiutalni.

A medgyesi hitközség a központi iroda vezetőse ellen. Medgyesről jelentik: A medgyesi ortodox zsidó hitközség tegnap tartotta évi közgyűlését, amelyen a következő évi költségvetést tárgyalta meg: *Czitrom* Benjámin elnök kérte, hogy a hitközség szavazza meg az évi hozzájárulást a beszercei Központi irodának. Ezzel szemben indítvány tétetett, hogy ezt a hozzájárulást csak abban az esetben szavazzák meg, ha a központi iroda elnökségét hat hónapon belül újra választják s ebből a célból az ortodox nagygyűlést ezen időn belül összehívják. Az indítványt a közgyűlés egyhangul elfogadta és kimondta, hogy körlevelet intéz az összes erdélyi hitközségekhez, amelyben hasonló eljárásra hívja fel őket.

Legszebb és legolcsóbb
csillárok kaphatók

ELECTRICA-nál

Bulv. Regele Ferdinand 10.

Erecz jisrael

Ujabb Chaluc csoportok indultak az Őshazába! Varsó, szept. 30. (I.T.A.) 76 varsói és danzigi chaluc indult el a napokban Palesztinába. A zavargások óta ez már a harmadik lengyel csoport, amely a palesztinai kormány engedélyével az országba érkezik.

Félix Warburgó adomány. New-York szept. 26. (Kábel) Warburg Frida asszony (Félix Warburg neje) a palesztinai nevelés ügy céljaira 50.000 dollárt adományozott.

Louis Marschall emlékalap. New-York szept. 26. (Kábel). *Julius Rosenwald* félmillió dollárt adományozott a Louis Marschall emlékalapra. Ezen összeg egy zsidó teológiai szeminárium felállítására fordítandó.

Louis Marschall temetése. New-York szept. 26. (A „Stimme“ kábel távirat) Az elhunyt vezér Louis Marschallnak a temetése impozáns körülmények között történt meg. Az Imánuel templomi gyásztiszteleten 8000 ember vett részt, közöttük Amerika zsidóságának az elitje. A koporsó mögött haladtak: *Julius Rosenwald*, *Cirus Adler*, *Felix Warburg*, *Smith* volt kormányzó. Egyenruhás somér csapatok állottak sorfalat a templom előtt. Midőn a temetési menet New-York uccáján megindult a new-yorki forgalmi rendőrség az utcai forgalmat kénytelen volt teljesen leállítani. Általános becslés szerint mintegy 200.000 ember kísérte a nagy zsidó vezért utolsó útján. Az elhunytat a Salem temetőben helyezték örök nyugalomra. Az elhunyt utolsó kívánsága szerint gyászbeszédeket nem mondtak.

Harminc napos gyász a hebroni halottakért. Jeruzsálem, szept. 28. (I. T. A.) A hebroni áldozatokért tartott 30 napos gyász elteltével Jeruzsálem összes templomaiban gyászbeszédeket tartottak. A „Háárec“ jeruzsálemi héber napilap ez alkalomból külön számot adott ki, melyben minden egyes áldozatról külön cikkben emlékezik meg. Egy a hebroni borzalmakat átélte tagja a hebroni közönségnek a következőket írja a menekültek nevében: „Ehesen és szomjasan, sebekből vérezve, a fájdalomtól és a gyötrelmekből megkínózva, hagytuk mi el Hebront, és mindezek dacára: visszafogunk a mi városunkba térni! Őseink sírjait nem fogjuk tisztátalan kezeknek átengedni. Visszatérünk Hebronba, de nem kard és fegyverrel, hanem az örök igazság erejével és bátor elhatározottsággal a romokat újjá építeni. Az elpusztított Istenháza helyébe újat fogunk emelni és ezen új zsinagóga kupolájáról békésen fogjuk a Muezzint üdvözölni, mikor a kéz a hívő mohamedánokat a minaretek csucsairól hívja.“

Hirdessen a „Népünkben“

Jomkipuri megemlékezés a palesztinai áldozatokról. Jeruzsálem, szept. 29. (I. T. A.) A Keren Kajemeth igazgatósága elhatározta, hogy a palesztinai zavargások áldozatainak nevét a zsidó nemzeti alap aranykönyvébe vezeti be. A közelgő Jomkipurkor az összes templomokban gyásztiszteletek lesznek a zsidó mártirokért megtartva.

Rabbi Chaim Sonnenfeld a kormányzónál. (Jeruzsálem, szept. 28.) Ch. Sonnenfeld és *Jungreis* rabbik hosszabb megbeszélést folytattak a palesztinai főköormányzóval és ezen alkalommal kifejezést adtak fájdalmas csalódásuknak és élesen kritizálták azon tény, hogy a kormány nem tudott kellő védelmet a borzalmas és példanélküli támadásokkal szemben biztosítani. Kijelentették a rabbik, hogy akkor, midőn a zsidók a bűnösök legsúlyosabb megbüntetését kérik, akkor őket nem a Bosszu érte vezeteli, hanem az a jogos kívánság, hogy egyszer már a rend és a biztonság Palesztinában helyreálljon.

Az Agudasz Jiszroél vezetői követelik, hogy a bűnösök elleni vizsgálatot partatlan angol hivatalnokok vezessék le. Tiltakoznak a haifai zsidó letartóztatások ellen és rámutatnak arra, hogy ezen zsidók jogos önvédelemből cselekedtek, midőn fegyvert fogva védték a zsidó életet és vagyont.

50 zsidó a transjordániai határőrségben. Jeruzsálem, szept. 29. (I. T. A.) Az utóbbi napokban 50 zsidót vettek fel a transjordániai határőrségbe.

Pártszakadás az Agudász-Jisroelben

Lapunk egyik munkatársának alkalmá nyílt *Rabbi Reuben Jada Neufeld* nowydwori közismert lengyelországi rabbi, aki a közelmúltban megtartott Agudahkongresszuson delegátusként jelen volt, a kongresszusnak a Jewish Agencybe való belépés tárgyában elfoglalt álláspontja felől hosszabb megbeszélést folytatni.

Rabbi Neufeld, akit a lengyelországi Agudah legelső alapítói közé sorolnak és aki a lengyelországi rabbitanács tagja, valamint e rabbitanácsnak

évek óta vezértitkára, az Agency kérdésében a következőképp nyilatkozott:

Mióta a Jewish Agency aktualitással bír, mindig azt az álláspontot foglaltam el, hogy az Agudahnak feladata és kötelessége a palesztinai építőmunkát hathatósan támogatni. Minthogy a palesztinai mandátum értelmében a Jewish Agency az erec-jisraéli építőmunkának egyedül autoritativ képviselője, ezért előttem mindig természetes volt, hogy az Agudahnak minden további nélkül kötelessége az Agencybe belépni.

Legmélyebb sajnálatomra kénytelen voltam Wienben megállapítani, hogy ezzel a kérdéssel a rabbitanács foglalkozott. Nézetem szerint ez a kérdés semmi esetre sem tartozik a rabbitanács elé, mert az Agency-ügy nem halacha-kérdés, hanem tisztán politikai kérdés. És végtére mint minden dithora esetében, a rabbitanácsnak mindkét félt meg kellett volna hallgatnia, mielőtt még döntést provokált. A rabbitanács azonban mellőzte a felek meghallgatását és egyoldaluan, sőt minden indoklás nélkül hozta meg döntését, holott minden Pszák-din előfeltétele a felek meghallgatása. Az a benyomásom, hogy a rabbitanács még a kérdés tárgyalása előtt már jól tudta, hogy negatív határozatot fog hozni. De arról is meg vagyok győződve, hogy az Agudah politikai vezetői autoritásukkal visszaélnék és a rabbitanácsot tendenciózusan befolyásolták, hogy az Agency kérdésében negatív határozatot hozzon. A Thórának pedig politikával semmi köze sincsen. Már régen tudva volt, hogy az Agudah vezetői a rabbitanács autoritásával pártszempontról visszaélnék. Minthogy ők az Agency ellen tisztán politikai-taktikai okokból lépnek fel, a rabbitanácsban az Agencybe való belépést a 4. § elejtésétől tették függővé és ezel Agencyba való belépés ellen foglaltak állást, jöllehet azon vallási indokolással, hogy az Agency a nevelés kérdését is munkaprogramjába foglalta. És itt hangsúlyoznom kell, hogy tisztán annak hangoztatása, hogy az Agudah a nevelésügy miatt nem léphet az Agencyba nem más mint politikai fogás. Hogy az Agudah vezetői miért nem akarnak az Agencyba belépni, annak a tulajdonképeni politikai oka az, mert az Agudah vezetői attól tartanak, hogy az Agency nevelési munkaprogramja által tartani kell attól, hogy az Agudah nevelési munkája részére képtelenek lennének a szükséges összegeket gyűjteni és a cionizmus ellen „harcolni“. Igen természetes, hogy az Agencyba való belépés kötelezettségeket jelentene az Agudahnak. De nekik nem annyira a vallásos zsidóság organizálása, mint a cionizmus elleni harc és a „Trennungsorthodoxia“ erősítése a fontosabb szívügyük. Ha az Agudah komolyan vette volna az Agencyba való belépés kérdését, akkor a nevelés ügy kérdésének kiképcsölését szem előtt tartva, az Agencyba kellett volna belépnie és követelnie, hogy ezt az ügyet egy az Agency által kiküldendő bizottság elé utalják. Figyelemreméltó jelenség, hogy az Agudahban két egymással ellentétes, lényegileg eltérő csoportosulás van. A keleteurópai irányzatnak nagy érdeke fűződik az erec-jisraéli építőmunkához, a nemzeti otthon felépüléséhez. Ez az irányzat nincs oly harciasan hangolva a cionisták ellen, mint a másik irányzat, mely a csehszlovák, magyar és németzsidók „principorthodox“ táborból tevődik össze. Ez utóbbiak kimondottan a „trennungsorthodoxia“ hívei úgy a galuth, mint erec-jisraéli viszonylatban. Rabbi Neufeld szerint megbocsájtathatlan hiba volt a palesztinai községi törvény megalkotásánál az Agudahnak az a munkája, melyet a jerusolajimi külön orth. hitközség megalkotása körüli kérésével kifejtett.

A lengyelországi agudisták elleneztek az Agudah vezetőknél az Agencyba való belépés elleni törekvést. Sajnos a lengyelországi agudisták részére nem vált lehetővé az Agudah vezetőivel szembe helyezkedni, mert a vezetést a lengyel agudisták amugy sem tudták volna átvenni. És itt megjegyzendő, hogy a csehszlovák agudisták az Agencyba való belépés esetén az Agudahból való kilépéssel fenyegetőztek. Hogy a szakadást kizárják, a lengyel agudisták akarataik ellenére engedékenységet tanúsítottak.

Rabbi Neufeldnek az a meggyőződése, hogy ezen negatív határozat miatt a lengyelországi Agudah nagyon sok barátot és követőt fog veszíteni. Lengyelországban az egész zsidóság szívvél-lélekkel az országépítés mellett van. Az Agudah ismert negatív határozata a lengyel zsidóság előtt érthetetlennek fog tűnni és aki még az Agudah-hoz tartozónak vallja magát,

az Agency ügy miatt ki fog lépni az Agudahból. Megjegyzendő még, hogy a chassidikus körök sem fogják az Agudah kongresszus ezen határozatát elfogadni. Az Agudah alapításakor, tisztán vallási feladatok teljesítését írta zászlájára. De utóbb ezzel visszaélt és a vallásosság köpenye alatt a cionizmus elleni harc vitelére politikai instrumentumot kíváncsolt csak azért, hogy a „Trennungsorthodoxia“ ügyet előbbre vigye. Olyan utat választott az Agudah, mely majd keserűen megbosszulja magát.

◀◀◀▶▶▶

Mi és Mendelsohn

kortört. tanulmány Mendelsohn 200 éves születése alkalmából.
Írta: GOLDSTEIN MÓSE.

1. Mendelsohn mint uttó.

Ez évben van 200 éve, hogy a dessauai Mendel fia Mózes megszületett. Mendel az apa szakított az akkor oly szigorú tradíciókkal és oly nevelést adott fiának, amely őt már kora ifjúságától fogva alkalmassá tette arra, hogy kritikai szemmel nézze a körülötte történőket.

Ez a tanulmány nem akarja Mendelsohn Mózes életrajzát megírni, mert az már eléggé ismeretes. Sokkal inkább fontos ma, amikor módunkban áll a múlt történelmi távlatból, úgy életében mint halála utáni szellemi hatását megfigyelni, összehasonlításokat végezni, az ő munkájának hatását és egyéb utána következő zsidó szellemi nagyságok népükre és fajtájukra gyakorolt hatásával.

Nem lehet lekicsinyelni Mendelsohn szellemi nagyságát az egyetemes kultúráért teljesített szolgálataért már azért sem, mert aki nagyot és maradandót alkot, annál nem kérdezzük ki látott belőle hasznát. Az emberiség mint kulturális egység sokat táplálkozott Mendelsohn népszerű bölcseléseivel és ez a nagy szellem okvetlen megérdemli a kultúra fáklyáját, vagy „Mendelsohn a Sokrates” nevet.

De ha vizsgálni akarjuk, hogy mennyire volt előnyös vagy jótékony Mendelsohn hatása a zsidó népre mint egy egész nemzet népi egységre, úgy erre a legteljesebb nemmel kell felelnünk.

Mendelsohn korában a mai művelt Európa területén a zsidóság sehohsem volt egyenjogositva és csak türelmi alapon voltak egyes területeken letelepedve. Németországban, Mendelsohn hazájában a sok kisebb fejedelemségek külön törvénykezési és jogi területeket alkottak és így minden törpefejedlem vagy magasabb rangú egyházi szuverén módon rendelkezett a zsidók élete és java fölött. Érthető tehát, ebben a korban, a mikor a zsidók között a legnagyobb ritkaság számba ment egy olyan egyéniség, aki népét a hatalmasok előtt kellő módon képviselhesse, egy olyan egyéniség mint Mendelsohn rövidesen világhírnévre tett szert. Oly nagy volt hatása akkoriban Mendelsohn fellépésének, hogy el kell ismerni, a zsidóság olyan körei is nagy reményeket fűztek személyéhez és az általa kiváltott hatásához, hogy igen gyakran megbocsájtották neki azt a sok romboló és destruáló aktivitást, amit Mendelsohn éppen a zsidóság életgyökere ellen (ha akaratlanul is néha) intézett. Oly nagy volt még akkor az elnyomás kora, hogy csak természetes, hogy minden németországi zsidó büszke volt Mendelsohn óriási szellemi sikereire. Büszke volt arra, hogy Németország szellemi nagyjai mint Kant, Herder, Reinhold, de Lavater és a többi mesterek csodálták bölcsességét és örömmel tartották fenn vele egy szóban mint írásban (levelezés) az összeköttetést. De ha mindezen szellemóriásoknak meg volt minden okuk és joguk rá, hogy büszkék legyenek Mendelsohn Mózes nagyságára, ő maga a mi mai szemünkkel nézve a dolgokat saját magára nem lehetett büszke vagyis nem volt jogosult büszkeségre.

Mert azzal, hogy reformációs törekvéseivel és ezt igazoló filozófiájával kihuzta a német zsidók lába alól a talajt és elvette tőlük akaratlanul is ősrégi hitükben vetett biztonságukat ezzel csak a német kultúrának használt, amelynek olyan hallatlan előretörését segítette elő, amelyet az összes nemzsidó szellemóriások együttvéve sem tudtak előbb felvirágoztatni. Ugyanis elérte azt, hogy 100-150 évben belül a világ zsidóságának nagyobb része a német szó, a német nyelv és kultúra kéretlen és hivatalan fáklyahordozója lett. Elérte azt, hogy ma már a német zsidóságnak csak egészen kicsiny töredéke ragaszkodik ősrégi tradícióhoz és a nagyobbik rész, amely elmerült a nagy német tengerben lassan, de annál biztosabban elvész az ősszsidóság számára. És elérte azt Mendelsohn, hogy a zsidóságban megszünt a vágy az ősrégi, az igazi szent Jeruzsálem iránt és helyébe lépett Mendelsohn terméke a „Jeruzsálem”, amelyből kinőttek a német kultúra számtalan modern ninivéi...

Amikor a legkisebb német nemes kuriájától kezdve egész Nagy Frigyes császár udvaráig a műveltség és irodalom nyelve egész Németországban a francia volt, megjelenik a színen a kis zsidó Mózes a Mendel fia és felcsap a német nyelv apostolának és prófétájának.

Mert bármily nagy volt Mendelsohn bölcsesége, az igazi bölcs jellemvonása hiányzott belőle. Nem volt előrelátó. Nem látta, hogy a zsidóság még korántsem teljesítette misszióját. És pedig magával szemben nem. Nem látta, hogy nem elég, ha különböző népeket megajándékozunk szellemi nagyjainkkal. Mert jönni fog egy idő, amikor majd számon kérnek tőlük: Saját népetekkel szemben mit végeztetek? Saját fajtátokat mivel segítettétek előre? Mi maradandót alkottatok? Hol vannak intézményeitek? Hol vannak munkáitok gyümölcse?

Mindezt Mendelsohn nem látta. Őt minden kultúrumszomj és tudnivalóság kívül határtalan becsvágy vezérelte. Németország Mendelsohn korában telve volt a zsidó ősi tanok nagyszerű ápolóival. Frankfurtban akkoriban működött a világ híres Rabbi Jesahju Halévi Horovitz a Sné Lochot Habrit, a SLO szerzője. Prágában Rabbi Jechezkiel Landau a

Noda B'Jehuda öröknevű szerzője volt a csehországi zsidók nagyszerű szellemi vezére. Mindkét szellemi nagyság nem volt hajlandó aláírni az akkori lengyelországi rabbik kiközösítő (Chérem) okiratát Mendelsohn ellen. És ez érthető is. Mert hisz Mendelsohn rosszakarata egyáltalában nem volt nyilvánvaló. Ő csak egy meginduló lavina első köve volt, aki nem tehet róla, hogy az esésnek vastörvényei vannak.

Azzal, hogy elterjesztette a zsidók között az ősnémet zsargon helyett, amelyet különben Németország egyes vidékein ma is beszélnek, az irodalmi német szót, oly sikereket ért el, hogy a reformációs tervezetek már mind maguktól jöhettek. Ez már mind törvényszerűséggel ment. Ez ellen már Mendelsohn, ha akart volna sem tehetett semmit. A lavina meg volt indítva és nem volt megállás. Munkatársai közül kikeresztelkedtek, ő egyedül kitarított élete végéig és tetteivel még mindig a konzervatív zsidóság álláspontját igazolta. De gyermekei még életében kikeresztelkedtek és összeházasodtak ősnémet feduális katolikus családokkal.

Az ő közvetlen hatásának tulajdonítható a megindult harc az ősszsidóság polgári egyenjogosításáért a különböző országokban, aminek folytatását és életünkre szóló kihatását érezzük napjainkig. Tagadjuk, hogy ezen ugynevezett győzelemmel kivívott harcok meghozták volna a kívánt nyugalmat a világ zsidó népének. De ez nem jelenti azt, hogy ez kevésbítene Mendelsohn körüli érdemeit.

Tul vagyunk ma már azon, hogy hozsánát zengjünk azért, ami a világon a legtermészetesebb. És örvendjenek a népek, hogy végre felemelkedhettek arra a kultúrnívóra, amelyre a zsidó tán 4000 évvel ezelőtt tanította a zsidókat. „És szeressétek az idegent”.

Mert hisz a népek hosszú évszázadok, talán évezredek keresztül oly módon szerettek bennünket, számukra idegeneket, hogy okvetlen gondoskodni akartak túlvilági boldogságunkról. De életünkben nem volt baj, ha elkárhoztunk, elposhadunk a nyomoruságos gethó levegőtlen síkatoraiban. Nem volt baj, ha minden megélhetési és kiélhetési lehetőséget elraboltak tőlünk és egész egészerü emberi jogainkat, családjaink szentségét és érinthetlenségét, ingó vagy más javakra vonatkozó tulajdonjogunkat nem tartották tiszteletben. És, hogy mi szegény zsidók voltunk oly merészek, hogy Krisztussal elkezdjük a nagy pogány tenger kulturájának feljavítását, közben testileg elsatnyulunk, tönk्रे megyünk, azzal ezek a szemforgatók nem törődtek. Csak egy lelkecske legyen megmenthető az idvezülés részére.

Ha tehát van valaki, akinek ünnepelni kellene minden korok eme nagy filozófusát, akkor azok csak a nemzsidó népek lehetnek és azok között a legelső sorban a nagy német nép. A német nép köszönheti Mendelsohnak a legtöbbet. Ő volt az aki a német nyelvet belevitte páratlan energiával a zsidónépbe és a korabeli zsidó népet óriási elánnal a német kultúrába. De ugyanakkor kivitte a német, bírodalom zsidóit a... zsidóságból.

Immanuel Kant a nagy német filozófus 1780 decemberében levelet írt Mendelsohnhoz. Fájáljához, hogy nem érintkezhet vele személyesen, mert, úgy mond meg van róla győződve, hogy személyek hatása még ezerszer nagyobb lenne mint leveleinek a bölcsesége. Kant igazolja, hogy megkapta legújabb művét (Jeruzsálem). Ezen műre Kant azt írja, hogy Mendelsohn oly magas fokra és ezzel szemben ott magától érthető módon teremtette meg a reformált zsidó lelkiismereti szabadságát, megszabadítva magát és fajtáját évezredek sulyos bélyegitől, hogy ajánlatosnak tartaná, ha közöttük Kanték vagyis a nemzsidók között is találkozna egy ismert szellemi nagyság, aki az egyházat figyelmeztesse ezen korszerű követelményre. Mert egyre súlyosbodik az új nemzedék vállain az egyház régi köteleke, mely csak a lelkiismeret szabadság rovására tengődik.

Igy írt Kant Mendelsohnhoz. De amit Kant jónak talált Mendelsohn munkájában, az még nem okvetlen előnyös a zsidóságra nézve. Mert hogy nem volt előnyös, azt ma 150 év után nyugodtan elmondhatjuk. Nem volt előnyös, csak hátrányos.

Mendelsohn koráig egy államnak sem jutott volna eszébe, hogy megkövetelje területén élő zsidóitól, hogy nemzetileg olyannak vallja magát mint amilyen ő maga. Hogy erre az államok nem találtak bennünket méltónak? Ez a kisebb baj. De a mendelsohni teóriák által beleverődött a ma élő ugynevezett kultur népek gondolkodásába, hogy a magyar zsidó az nem is zsidó, hanem honfoglaló Árpád vezér édes unoka öccse, a német zsidó pedig bizonyára megszokott alaposágával tudományosan megállapította a vérrokonságot a Walhava szöke, isteni lakóival és így tovább. Mendelsohn számlájára kell írjuk, hogy a ma élő népek, — dacára hogy de facto nem vagyunk egyenjogositva — kötelességekben sokkal többet követelnek tőlünk mint őslakóiktól.

De más egyebet is Mendelsohn terhére kell írjunk. Ő volt az első, aki a legalapvetőbb szakadást okozta a vallásosabb és a kevésbé vallásos zsidóság között. Míg ő nem lépett föl, ha voltak is zsidó népek szabad gondolkodók, a zsidóság igazi nagyjait sohasem merték lekicsinyelni. De Mendelsohn volt az első, aki elég merész volt, hogy a zsidóság ősi fájának legősibb gyökerét kikezdi.

Nagyszerű dialektikája, amit alapjában véve a talmudi módszerektől kölcsönzött, csak egyre törekedett, hogy az ő igazát bizonyítsa. Ha tehát adott is nagy értékeket az egyetemes kultúrának másoldalon mitőlünk, sokkal de sokkal többet vett el. Nem pótolhatatlan a veszteség, amit okozott, mert egy nép életében ilyesmi csak egy intermezzo. Ez a tény azonban Mendelsohnt korántsem igazolja itélkezésünk előtt. Mondjuk ki egész bátran: „Mendelsohn megmérgetett és zsidósága könnyűnek találtatott”. Egész életében arra törekedett, hogy a nemzsidók elismerését kiérdemelje. Ez gerinctelenség. És ha ellenállott is Lavater térítési kísérleteinek, már nem meggyőződésből tette, hanem nosztalgias érzések tartották vissza az utolsó lépés megtevésétől. (Folyt. köv.)

Olcsó tűzifa

I. száraz csorhasáb . L. 390 || I. száraz bükkhasáb . L. 370
I. száraz gyertyánhas . L. 380 || I. száraz dorongfa . L. 330
Ezen árak méterenkint a telepen értendők

Házhoz szállítás méterenkint 30 Lei

Vulcan-fatelep Ugyanitt cser, gyertyán és bükk fa felvágott állapotban is kapható
Nagyplactér Közraktár mögött. Telefon 632.

POSZTÓ ENGROS

Legolcsóbb bevásárlási forrás

HAVAS & GRÜNFIELD, ORADEA

Strada Avram Iancu 3

Kicsinyben, eladás engros árakban
csakis készpénz ellenében.

AZ ÉRELMESZESÉDÉS a 40 éven felüli egyéneknek többé kevésbé jelentkezik. Agynomás főfájás, szédülés, nagyothallás, zsibbadás, vérkeringési zavarok, mind az elmeszesedés tünetei. Kívülről bevált ellenszer az egész orvosi kar által ajánlott **CIGELKAL (Csehszlovákia) LAJOS FORRÁS** fel-tűnően kellemes ízű **JÓDOS GYÓGYVIZE**, amelyből 20-25 üvegnek 6-8 héten át évente való elfogyasztása után a szervezet felfrissül az életkedv megújul s az étvágy fokozatosan emelkedik. Kérjen mindenütt ismertetőt kívánatra bárkinek szívesen küld a **CIGELKAI jódos gyógyforrások romániai vezérképviselője, ARINIȘ (Egerhát) jud. Salaj.**

Kézimunkáját

csak is az

ELYSEEBEN vásárolja

ORADEA, Bulv. Reg. Ferdinand (Rákóczi-ut) 7.

מרכז המזרחי וצעירי המזרחי במרנסלוניה מברך
כל החברים לדעה בכל מקומות מושבותיהם בברכת
תיבה וחתימה טובה.

I-ső rendű

fali téglá és cserép

kapható saját igán hazaszálltva,
heti vagy havi részletre is:

WASSERSTROM SÁNDOR

tégla és cserépgyárában

ORADEA

Telep: { Str. Minerale 83 (közvetlen

Csillagváros várnál mellet)

Iroda: Str. Rimanoocy 8.

Telephon: 156 és 670.

ugyanott háztelkek havi részletre.

Felhívás!

T. olvasóink figyelmébe!

Ha megbízható tisztán kezelt orth. **kóser liba** húst és **zsírt** jutányosan akarnak vásárolni keressék fel

Klein huscsarnok

Kapucinus-uca 6 sz

Vendéglősök és viszont eladók nagy kedvezményben részesülnek. Szétküldés postán és vasuton.

Kérem vigyázni a címre

Az erdélyi orth. zsidó hitközségek élet-halál harca az új kultusz-törvény ellen.

Az Erdélyi Orthodox Izr. Hitközségek permanens bizottságának nyílt levele.

A parlament, — mint ismeretes, — a kultusz-törvényt annak idején avval a feltétellel szavazta meg, hogy a zsidó egyházakra vonatkozó végrehajtási utasításnak kibocsátását a zsidó hitközségek által egybehívandó országos kongresszusának határozatától tette függővé. — Az erre vonatkozó kormányintézkedés meg is történt.

Sajnos, azonban ezen kongresszust épen azon orthodox zsidó körök igyekeznek bizonyos tendenciával elgáncsolni, akiknek elsősorban lenne legszentebb kötelességük az amugy is súlyos válságban élő orthodox zsidó hitközségek szétforgácsolását megakadályozni.

Az erdélyi orthodox zsidó hitközségeknek nemcsak joguk, de létérdekük is, hogy az egész jövőjükre kiható törvényalkotásoknál a további életpályájukat maguk határozzák meg. Semmi esetre sem bízható ez tehát egy olyan szervre, amely saját kis érdekeit tartja szem előtt és minden körülmények között. — még az orthodox zsidóság akarata ellenére is, — ennek megfelelő törvények szankcionálását igyekeznek — és ha kell erőszakkal is, — kiprovokálni.

Ezen törekvéseket meg fogjuk akadályozni és lapunk hasábjain az erdélyi orthodox zsidóságot egy egységes táborban igyekezünk tömöríteni. Épen ezért, minden olyan irányzattal szemben, amely az orthodox zsidóság egységét megbontani, életképességét megbénítani és energiáit szétmorzsolni igyekeznek, harcot indítunk!

Nem nézhetjük tétlenül tehát, a zsidóságot belülről érő azon támadásokat sem, amely az orthodox zsidóság végvárát, a hitközségeinket, érik. Nem fogjuk megtűrni, hogy sorsunk felett megkérdőjelezzék — bár a legjobb indulattól is vezettetve — olyan tényezők léphessenek fel döntő faktorokként, akik az orthodox zsidó hitközségek osztatlan bizalmát nem képviselik.

Nem ismerjük el a beszercei központi iroda legalitását! Le kell szegyeznünk mindenekelőtt, hogy a beszercei központi iroda mai működése és jelenlegi vezetősége törvénytelen!

Nem tűrhetjük, hogy a központi iroda a hitközségeink tudta nélkül és akarata ellenére fundamentális érdekeink ellen szóló munkásságot fejtsen ki és magát a kormányhatalom előtt, mint az orthodox zsidó hitközségek meghatalmazott szerveként tüntesse fel!

Ezen tendencia ellen tiltakozással élünk és tiltakozásra hívjuk fel valamennyi orthodox hitközséget. Tiltakoznunk kell az ellen, ami a mult hét folyamán Désen történt, amiről valószínűleg az orthodox hitközségeknek előzetes tudomása nem lehetett és bizonyára ma is kevés hitközségünk tudja, hogy a beszercei központi iroda a mult héten folyamán egy olyan határozatot provokált a Közp. Iroda végrehajtó bizottságának rabbitagjai — intranszigiens ellenzése dacra, mely szerint *egy községben több orthodox hitközség alakulhat* és így a törvény végrehajtási utasításának ennek megfelelő kiadását fogja javasolni.

Hitközségeink ki kell tartsanak azon törvényesen szankcionált álláspont mellett, hogy a kultusztörvény végrehajtási utasítását csakis az egybehívandó összes zsidó hitközségek képviselőiteinek meghallgatása és határozata után léptessék életbe!

Ebben a fontos problémában egyébként az erdélyi orthodox hitközségek permanens bizottsága a következő felhívást küldte az összes erdélyi orth. főbábihoz; melyet a hitelesség kedvéért eredeti héber nyelven is közlünk:

צעה"ית ח' חלול תרפ"ט

אריכם אישים אקרא גדולי ישראל שרי התורה מרגן ורבנן די בכל אתר ואתר יהו נועם ד' עליכם ויכתבו להיום טובים וברוכים!

הלא שנועתם אם לא ידעתם כי זה כוננתם חדשים נתחבבו ראשי הקהלות צעיר קאקונער להנותק קוד ולהתיעזר כדת ונה לעשות נגד הפירלות צחונת הארטהאדאקסיה, לדון בכבוד ראש ח"ד לקדם הקבכה הנוראה צהריקת והפלת חסיות הקהלות.

הקול נשוע וכפרסם צחונת גלויה כי חלו הנאספים הם ווקלי הדעת הרולים להפוך הקערה על פיה ולנועט צכוד זככה הרצנים מורי העם ונכהגיור, לזאת צחנו צזה לפניכם מורינו ורצוננו.

האמנה! כי כל כוננתנו ומננתנו לא היתה ומננה פרטיה, כי על הכלל כלו ילאנו לתקן ולא לקלקל, שנונו נגד עיינוו צראש וצראסונה חיוק, הקהלות העומדות על צסיס הארטהאדאקסיע האמתית, וזו מניי תושדי תושדי חריה חיוק דתה וחיוק מנעוד ומלצ החמרי והרובני של נוסחי דגל תוה"ק הרצנים שליטיה.

לא נעלם מאתכם מורינו ורצוננו חוק החדש שנונו הוויקטוריום שצכל קהלה יכולים אנשים להתפרד ונהקלה היסנה וליקר להם קהלה קלה כמות שהיא צסם ספאחילעטן.

האפשר שנעלם וכס גדול הנוכסלה והסכנה הגלויה להארטהאדאקסיע שלנו? איכ חיפוח אם ידועה ח' צדעתו שהוקם סהטינו עליו גדול יותר מנה סנוגיב לו חיש ונהר יקצן לו מנין חאסי עון ויקרע הקהלה לקרעים. ונה גס אם יאלד ח' זכותו צדן תורה, אז צדן הוא שיטול הרצ סכרו סיתפרד הכ"ל ליקר קהלה חדשה, וח"ד יע"ז רצ צישראל להוכיח פועלי עון ולהגיד מנאחם אם הסכנה כרוכה צעקצי התוכחה סקהלתו תתפרד עי"ז וכמוהו סיצות ח"ן לשער כי אם יסי' לחיש טיכא צלצבו על הרשע הקהל או על הרצ ונרל דאחרא, וציזיה ווקוס לח נעלם מניו פניס (ססתהן הקצ"ה צכל דור ודור) כאלו הלא חאי לרצה מרצנן דנורחוי על"י בני ונחל ונשום דלח מוכח להו צמלי דשעיה — דצר ספתים ח"ד למוות לתאר גודל ההפסד הנוגיב עי"ז להארטהאדאקסיע ולהדת צכלל ולנכהגיור העם הרצנים צפרנו וח"ד אפשר לקדם פני הרעם.

אם תאמרו שלח יסי' פירוד רק צרלון צ"ד הסוקלות צפלק הדרך והנשפט הזמן והמקום ונחילת הדבר, ח"ד אם החוק חוק ונה יתן ונה יוקיף דעת הצ"ד להכי שלח ילייתו ולא ינעו לקול צ"ד

התחייבו או תחשבו צחונת טע"י הריקת הקהלות והפרדה לנפלות וכחות קטנות תסי' חיוק דתה ותוה"ק ח"ס הרצ יסי' כפוף כחונר ציד היולר ציד ח"זיה תקיפס ולעקנים זה יסי' לתועלת חיוק התורה!

רחו נח צרעגאט וצאנעריקח אשר כה יסי' עי"ב כי כל קהלה קטנה וקסר רצניה כונסר תקיפי העיר ח"ד ירדה התורה פלחיס, כי ונה כח צ"ד יפה.

אשר עי"ב הלעתנו כי ח"ן ווקוס צעיר אחת צקוס חופן וצסום סס לטני קהלות ארטהאדאקסיות (לא צסם ספרד ולא צסם ספאחילעטן) כל זמן סמוקות הקהלה: ההוראה, הסחיטה, ווקוס, צית הכנסת, תלמוד תורה, ונתהלת על צסיס השלחן ערוך, וצרות תוה"ק ונושחי דגלה הרצנים הגדולים והלדיקים אשר מפיסם חנו חייס.

ואם הנעלם תנולל קהלה צסם ארטהאדאקס אשר ווקדותיה חלו עומדות על צסיס רעוע ויש סקט וערעור על ההוראה, חסחיטה הנוקיה, ת"ת וכו' קהלה כזו לא תוכל להסחר צאגודת קהלות ארטהאדאקסן ככון וכראה להפרד וליקר קהלה חדשה והיסנה תנחה טמה מנין קהלות ארטהאד' ולא תסי' נמנה עונסם.

ואם לנרות סקהלה ונתהלת צרות ארטהאדאקסיה ומוקדות" על צסיס תוה"ק הכתובה והסוקרה, תפרד ח"ז על הפרוקים הפורטים מודרכי צבור זו להפרד לגמרי ונקלל ארטהאדאקסן ח"ן להס נחלה וחלק צין יח"ד ח"ז חגורת הארטהאדאקסן וצקחלללי ועליהם חל כל חונר החיסור סחקרו גדולינו מודור העצר כה הסטאטוקווה והנעלחלגען וח"ן ציניהם ולצין הנעלחלגען זה הסעיף הראשון של הלעתנו והשלחנתו סנשלחו להקהלות וכמוהו כל ההשלמות החרות אשר כלס לחונרו צרות זה ותכליתם רק חיוק הארטהאדאקסיע.

חרי הדברים והאמת חללו צקסנתו כי תסיונו לז כלל הדברים חלה חסם צחונת חסיפתנו ונעטקה צעל דצר ח"ז, חסם צחונת לווכנו להפוך הקערה על פיה? ונה תועלת חמרי וגיב לנו? למה ולמי חנו עמלים? חסם לח חת עוצתכם ועוצת דתה חנו דורסים?

ע"כ תסיונו נח לצכס לדצרינו האמורים צחונת וצלדק תודיעונו נח סקמנתכם, וצצוח יום חסיפה הכללית חל תחסו ותודיעו צגלויה חת אשר צלצכסם, כי חסם חסרם תחייקו לעת כזאת חוח והללה יעמוד ליהודים מוקוס חר כי לא יעוס ד' ענו...

דצרי חצרי ועד הזמני הכצחר צקאקונער סכואזיס ונאחסיס על חילול הקודש ומלפס לרחמי סנויס כי לח כלו.

עקיבא צבי הירש דר. משה שטערן קופר הועד פרעזעק הועד

5989 Elul 8. Hozzátok férfiak szólnak, Izrael nagyjai, a Tóra fejedelmei, rabbijaink és tanítómestereink országárszúnk városaiban és hitközségeikben.

Bizonyára tudjátok és hallottatok felőle, hogy három hónappal ezelőtt összegyűlték nagyszámában orthodox hitközségek vezetői Szatmáron azon célból hogy tanácskozzanak, mi volna teendő az orthodoxiában fellépett egységbontások kivédése érdekében. Hogy a legkomolyabban tárgyalhassunk afelől, hogy a veszedelmet, melyel az orthodox hitközségek feje fölé gyülekeztek, miként hárihtassuk el.

Alighogy, ezen hír elterjedt, ugyanakkor konkolyhíntők elterjesztették, hogy ezen gyülekezők nagyobbára olyanok, kik zsidóságot könnyen veszik, zavart akarának okozni és főképpen a rabbikat, hitközségeink kipróbált vezetőit akarják háttérbe szorítani. Ezért szólnak ma Hozzátok, Rabbijaink és Mestereink.

Az igazság az, hogy minden vágyunk és szándékunk nem egyéni eredmények elérése, hanem a nagy zsidó vallásos közösség megmentése. De fő-

képpen a létező orthodox, vallásos alapon álló hitközségek erkölcsi nivójának megvédését és megerősítését tűztük ki célunkul. Ez egyszersmind anyagi és szellemi fejlődést fog hozni az orthodox zsidó hitközségekbe és ez ugyanakkor hatással lesz a nagyérdemű Rabbijainkra, akik vallásos eszméink törhetetlen zászlóvivői.

Nem lesz új előttek a kultuszminisztérium azon új törvénye, hogy bár mely hitközségből kiválhatnak egyesek egy újabb hitközség alapítására spanyol hitközség név alatt.

Hát lehetséges az, hogy nem látnátok mily nagy veszedelmeket rejt ez magában? Eszerint ha valaki majd tulmagasnak találja hitközségi adóját ha majd összegyűjt magának egy minjent és darabokra fogja szakgatni a meglévő hitközségeket. Vagy, ha valaki egy Rabbi előtt elvesziti peres dintóráját, a rabbi bosszantására a legkönnyebben a peresztes fél hitközséget alapíthat. Hogyan fog akkor bármelyik rabbi igazságos módon dönteni bármilyen dintóránál, ha félmie kell hogy a vesztes fél megbosszuja magát azzal, hogy hitközségét alapjaiban megrendíti. Ha valakinek valamilyen személyes ellentéte lesz a mindenkori hitközségi elnökkel, vagy magántermészetű differenciája a hitközség főbábijával és hol és mikor hiányzanak az ilyen kreaturák? Önállósítani fogja magát egy új hitközség alapításával. Főlöskézes tehát ezen törvény óriási destruáló hatását és veszélyeztető következményeit vázolni. Ez káros és veszélyes lehet az összesre mint hitközségre és mint egyedre a mindenkori hitközségi rabbikra.

Hallottunk ellenvetéseket, hogy a kiválók csak dintóra utján fognak újabb hitközségeket alapítani. Naiv elképzelés. Hát igazán azt hiszitek, ha tefes törvény engedélyezi újabb hitközségek alapítását, módjában fog állani bármely vagy bármily beszédinnek erre hatást gyakorolni?

Hát igazán azt hiszitek, hogy a hitközségek szétforgácsolása fogja a hitéletet emelni és a hitközséget fejleszteni? Ha a rabbi mindenkori egyes „Hitközségalapító“ korifeus diktatorikus kényétől-kedvétől fog függeni? Nézzétek a Regátban és Amerikában. Amennyi hitközségialapító, annyi rabbi és hitközség. Legteljesebb kaosz és a Tóra háttérbe szorult és a beszédin üres, tartalom nélküli fogalom.

Mindezek figyelembe vétele miatt javasoltuk, hogy,

egy városban semmi szín alatt ne lehessen két orthodox hitközség legyen az szefard, vagy spanyol elnevezésű. Mindaddig amíg a hitközségi intézmények, beszédin, schite, mikve, templom és iskolák szigoruan Schulchan-aruch alapján vezetnek és vezérel, rabbijai, ezen hitközségeknek olyanok, akik a vallásosság, ősforrásának folytatását jelentik számunkra. Ha találkozna oly orthodox jellegű hitközség, amelynek vallásos intézményei destruálódtak volna és félmi való, hogy az előbb említett intézmények közül valamelyik nem a szigoru ritus és Schulchan-aruch szerint lenne vezetve, ily hitközség nem maradhat az orthodox hitközségek szövetségében. Ilyen esetben sokkal jobb ha kiválnak az orthodoxok kötelekéből és törölve lesznek az orthodox hitközségek névsorából.

Azokban, ha a hitközség minden vallási követelménynek megfelelően működik évezredes hagyományaink alapján és innen indulna ki egy kiválási folyamat ezeknek nem lehet részük az orthodox szövetségben, a központi irodában és rájuk vonatkozik minden iszur, amelyet nagyjaink kiadtak a neolog és statusquo hitközségek ellen és nincs közöttük és a neológok között semmi különbség.

Ez volt határozati javaslatunk legelső pontja. A további pontok hasonló vezérelv alapján vannak megfogalmazva. Ezeket beküldöttük minden orthodox hitközségünkhöz országárszúnkben.

S miután közöltük Veletek az igazságot kérdezzük Tőletek: Hát tényleg fel lehet tételezni destruáló szándékot ilyen határozatok mellett? Hát tényleg mi akarunk felfordulást okozni? Milyen előnyünk származna ebből nekünk? Kiért és minek dolgoztunk? Hát nem a javatokat és a közösség javát akrtuk?

Mindezekért fontoljátok jól meg közléseinket melyeket az igazság és jog érzése diktált. És tudassátok velünk hozzájárulásotokat. S amidőn elfog jőüni a nagy zsidó kongresszus napja ne hallgassatok, hanem nyíltan mondjátok ki véleményeteket, úgy amint azt szívetek és zsidó érzésetek diktálja. Mert, ha hallgatni fogtok — a mentés meg fog történni nélkülük is, mert Izrael Istene még soha sem hagyta el népét...

Az erdélyi Orthodox zsidó Hitközségek permanens Bizottsága, akiket a Tóra megszentétele nitése fájdalommal tölt el és akik remélik az Ég könyörületét Népiünk számára, ami bizonyára nem maradhat el.

„Az Anker“

Általános Biztosító R. T.
Alapítástól: 1858.

Erdélyrészi Speciál Főigénykösege:

WEISZ KÁLMÁN

ORADEA, Piața Mihai Viteazul 8.

TELEFON: 956.

Kérje kötelezettség nélküli képviselőm kiküldését!

Pardon Uraim, csak helycsere az egész.

Schaw Bernhardnak a —különb az egyházi férfiakra nem mindig hízelgően nyilatkozó— világhírű írónak imputálták azon ironikus megjegyzését, hogy „ha haladnak a papok ők lesznek a legnépszerűbb emberek Angliában“. T. i. a legutóbbi angol választásokon nagyszámban szerepeltek a munkáspárt táborában.

Ez azon apropóból jut eszembe, hogy az ellenpóluson meg Mussolini dicsérte a klérust a fascista nagygyűlésen, mert sokan közülök a fascizmussal rokonszenveznek.

Eddig a dolog rendben is van, mert valószínűleg mindkettőnek igaza van. Vannak jobboldali és baloldali elveket valló papok. Csak mindegyikük azt a részt említi, melyet érdeke a pártpropaganda szempontjából említeni érdemesít. A többi a nagy általánosság szempontjából nem számít, legfeljebb egyenként bírálható el.

Ez az érem egyik oldala; a másik pedig... kurzus-államokban népgyűlések állandó refrénje hogy a zsidók komunisták, Oroszországban meg azért ütik a zsidót, mert ők a kapitalista világrend legmegrögzöttebb képviselői.

Itt is egy bizonyos népréteg részére történik csak hivatkozás. Nincs semmi differencia! Ép csak egy kis helycsere az egész... És ez a zsidónép egész tragikumája.

* *

Kolozsváron rendkívül megható dolog történt. Egy román és egy magyar paraszt jelentkezett a zsidó légióba felvételre. A zsidó Palesztináért akartak harcolni.

Mikor megkérdezték hogy jutottak erre az elhatározásra, egyszerre felelték, „a zsidók is harcoltak a mi érdekeinkért, megérdemlik hogy mi is harcoljunk ő értük“.

Csak tán nem gondolt a román a magyar-zsidó hősihalottakra és a magyar a román-zsidókra? Mert akkor méltó folytatása lenne az előbbi cikknek. Pardon Uraim, csak helycsere az egész...

* *

De azért ne gondold nyájas olvasó, hogy nem a kellő megilletődéssel olvastam e hirt. Becsület-szavamra meg voltam hatva. Elvégre a fajtájukbeli nagyuraktól nem mindig kaptak ily jellegű oktatást. És a paraszt rendszeren az urakról vesz példát. De hát ugyilátszik, tempora mutantur. Hogy csak kettő?, Kezdetnek megjár. Az antisemiták is egyenként kezdték, amíg egy „nagyvárad-december“ összeverődött.

* *

Jugoszláviában már jobban szeretik a zsidót. Igaz hogy kevesebben is vannak. (Minden zsidóra két filozemita is jut) Ott háromszáz paraszt jelentkezett. És a mi legjobban meghatótt, hogy a hirt a hivatalos távirati iroda jelentette. Ugyilátszik büszkék erre a jelenségre. Őszintén bevallom, mi is. Csak egy fájdalmas kérdést engedjenek meg az öröm közepette. Egyetlen országnak se jutott eddig észébe a zsidó hadi-hősöket számontartani. Pedig az is kitenne egy ilyen tekintélyes summát. És a hivatalos hatalom egész jól felhasználhatná — az oly gyakran kibuvónak hangoztatott felelőtlen elemekkel Avagy, Pardon Uraim?! Csak helycsere az egész...?!

Különb is a palesztinai zavargások óta igazán nincs panaszra okunk. Mindenki támogat bennünket. Mondhatnám; agyontámogat, a Népszövetség külön ülést tart, Stresemann teljes védelmet kér, Amerika kárpótlást követel, Titulescu sajnálkozását fejezi ki, a „Cuvântul“ meg éppen szerződésszegéssel vádolja Angliát. Csak Anglia határozta el, hogy... majd bevizsgálja az ügyet.

Eszembe jut a decemberi diákvavargás, amikor meg Anglia védett bennünket — Bukarestben. Legfeljebb csak helycsere az egész...!

* *

Hogy sértés ne essék; üdvözlöm az Agudát. Amint illik is, lojalis ellenfelektől a meginduláskor. Különb meg is érdemlik. Ők is üdvözölték egyik nagy emberünket; Louis Marschallt. És ha csak a

Kiadja: WASSERTROM SÁNDOR

halála után is, mindenesetre szép gesztus volt tőlük, hogy gyászülést rendeztek a tiszteletére. Az igaz hogy nem volt prononszirozott cionistavezér, de hát mégis csak közelebb állott az eszméhez, amint azt ők megengedhetőnek vélik. És tessék csak elképzelni összejön egy pár száz világhírű rabbi korifeus és az ortodoxia krámje, a vallásos zsidóság ügyét-baját megbeszélni, és akkor egy egész ülést szentel egy amerikai nagy filantrop emlékének.

Pedig Louis Marschall aligha tartozott a konzervatív vallásos zsidóság táborába. Azaz pardon! egyet elfelejtettem. A „Joint“ elnöke volt... —x—

A paptamási

„LITHYNIA“

az ásványvizek királya

vese, hólyag, epe és gyomor-
bajok legbiztosabb gyógyvize.

Mindenüti kapható

Központi egyedárúság

Str. Nicu Filipescu (Szarvas-sor) 23

Telefon: 176.

Barna és Ritter vaskereskedése

összes mezőgazdasági, épület vasalás,
valamint minden vasáruban legjobban
szortirozott raktárát ajánlja nagyban-
kicsinyben

ORADEA, Piața Mihai Viteazul No. 10.

אתרוגים Erecz Jiszroel és Parger eszrog

nagyban és kicsinyben igen
olcsó árban beszerezhető

SZAFRUTH

zsidó könyvkereskedésnél

CLUJ :-: KOLOZSVÁR

Piața Mihai Viteazul 39.

FIGYELEM! מוהררים FIGYELEM!

Van szerencsém a nagyérdemű közönség becses tudomására hozni, hogy megérkeztek a Mirjam féle imakönyvek, továbbá „Machzorim“ 4 vagy 9 kötésben mindenféle fordítással selyem vagy gyapju „Talleszek“ felszerelve, továbbá zsidó ujví üdvözetek és mindenféle rituális cikkek a legjutányosabb árban, Kaphatók

SPITZER ÁBRAHÁM könyvkereskedésnél Zöldfa-u. 14

Csillag gyógyszerárral szemben.

Használt könyveket a legmagasabb árban veszek.

Épületfában legolcsóbb

Heller Emil

ORADEA

Piața Mihai Viteazul (Nagyipiac-tér) 26.

Megbízható, jó butort

legolcsóbban a nagyvárad műasztalosok

Butorcsarnokainál

Str. Avram Iancu (Kossuth-u.) 2.

és Str. Mosolin (Kert-uca) 4.

szerezheti be.

M. ÁBRAHÁM kendőáru és szövőfonalak

nagyban és kicsinyben

Oradea, Piața Mihai Viteazul

Harisnya-Kötöttáru
férfi női fehérnemű
legolcsóbb bevásárlási forrás
Hófehérke áruház

LEITNER

ORADEA, SAS PALOTA

Krawattenstoff-Webererei
und Confectionierung
Leó Koós
ENGROSS ENGROSS
ORADEA
Str. Lecramioarelor

ORTH. כשר
Amsel vendéglő

Tulajdonos: STERN SÁMUEL

ORADEA

Piața M. Viteazul (Nagyipiac-tér) 7.

Őszi szvetter vásárlás

Minden féle kötött áru nagyban

és kicsinyben olcsó gyári árakban

London divatkötőd

ORADEA, Kossuth-u. 5.

Legjobb ridikülöket,

oldaltárcákat, pénzerszényeket
bőröndöket minden kivitelben
gyári árban árusítunk. Ugyan
minden szakmában vágó rend-
léseket és javításokat vállalunk

Nagyvárad Bőröndgyár városi lerakata
Bulv. Reg. Ferdinand

Utazók figyelmébe!

Izletes orth. koser כשר házi koszt

Berkovits Mihályné

vedéglőjében

ORADEA, Str. N. Jorga (Zöldfa u.) 19.

Acéllemez üzlet REDŐNYÖKEK

Esslingeni ablak

a létező legjobb kivitelben és legolcsóbb
árban készítünk és szállítunk!!

ÁRAJÁNLATTAL DIJTALANUL SZOLGÁLUNK.

Halász Testvérek Redőny és lakatosárnygár

Oradea, Str. Cogălniceanu 16.

Telefon: 364.

FULGER lakatosárnygár R. T.
ORADEA
készít ajtózáradakat és lemezeket
Telefon: 524.

Fülöp József műasztalos
ORADEA Str. P. Cern
Terezia-u.

Nyomatott: RUBINSTEIN VILMOS, ORADEA.